

Tasca 6.- EL MEDITERRANI, CRUÏLLA DE CULTURES

La regió Mediterrània, formada per 22 estats i amb 460 milions d'habitants, està situada a la cruïlla de tres continents: Àfrica, Àsia i Europa.

Mediterrani significa "mar envoltada de terra", i és un mar quasi interior, que només comunica amb l'oceà Atlàntic a través de l'estret de Gibraltar. Les aportacions d'aigua es reben per aquest estret i pels rius, entre els quals destaquen el Danubi, el Po i l'Ebre.

Durant mil.lenis, el Mediterrani ha estat el centre de la cultura occidental: l'imperi egipci, la colonització grega, l'imperi romà i bona part del comerç de l'edat mitjana i moderna sorgiren a les terres que envolten el mar Mediterrani. No debades els romans deien al Mediterrani "Mare Nostrum", el nostre mar.

1.- UN PAISATGE SEMBLANT

Al Mediterrani hi predominen els cultius de secà. Els tres cultius tradicionals són el blat, l'olivera i la vinya ("la trilogia mediterrània"). Són originaris del Proper Orient i d'allà s'han anat implantant a totes les terres que envolten el mar.

Com a conseqüència, el paisatge típic del sud d'Europa, nord d'Àfrica i Proper Orient és el que es coneix com a "paisatge en mosaic", format per l'alternança de boscos, conreus, erms, i cases de pagès. Als costers de muntanya predominen els **cultius en marjades** de "paret seca"

Paisatge de Son Macià (Mallorca)

2.- LES TRES CULTURES

Al llarg de la història s'han desenvolupat entorn el Mediterrani les tres religions monoteistes més importants: la jueva, la cristiana i la musulmana. Com a conseqüència, el mar ha estat l'escenari d'intercanvis i aportacions culturals molt importants.

Paisatge de Chauen (Marroc)

Els musulmans varen introduir a Europa molts de cultius, com el taronger, l'arròs, el cotó i la morera per la indústria de la seda. També varen ser portadors d'innovacions com la brúixola, la pólvora i el paper.

3.- EL MEDITERRANI, ESCENARI DE CONFLICTES

Però el Mediterrani ha estat també l'escenari de conflictes. La separació entre els estats europeus i els estats musulmans del nord d'Àfrica ha convertit l'espai mediterrani en la frontera que separa el nord desenvolupat del sud subdesenvolupat.

Els estats europeus de la franja mediterrània estan patint la crisi econòmica de manera més intensa que els del nord, més rics i industrialitzats. L'atur i la supressió de prestacions socials són les principals conseqüències.

Els estats del nord d'Àfrica estan patint la pèrdua dels recursos bàsics de subsistència i sovint la població ha d'emigrar, fins i tot de manera "il.legal" a Europa a la recerca de millors condicions de vida.

Com a conseqüència, és a aquesta zona on estan sorgint els conflictes més recents: la *Primavera Àrab*, el moviment del 15M o dels "indignats" a Espanya i la "Crisi Grega" es sumen a conflictes anteriors, com l'ocupació de Palestina per Israel i la guerra civil de Síria.

4.- UN ECOSISTEMA FRÀGIL

Al Mediterrani s'hi concentren el 10% de les espècies de plantes superiors i el 7% de les espècies marines conegudes

En ser una mar tancada, el Mediterrani és molt sensible a la contaminació de les aigües, sobretot per la contaminació dels rius que hi aboquen i per la navegació.

Els incendis forestals són un dels majors desastres ecològics que cada estiu es produeixen a la Mediterrània. Anualment es perden entre 700.000 i un milió d'hectàrees de bosc a causa dels incendis forestals, una extensió equivalent al doble de Mallorca.

La desertització és un altre dels problemes greus del Mediterrani. S'ha comprovat que el desert del Sàhara avança cada any cap el nord i cap el sud. Això és degut en part a causes naturals, però la causa principal està lligada a l'activitat humana: La desforestació, la sobreexplotació dels recursos hídrics i la pèrdua de sòl són les principals causes humanes de l'avanç del desert.

Un altre factor de contaminació és el turisme. Amb 275 milions de visitants anuals, el Mediterrani és la principal destinació turística del món. El turisme ha provocat un creixement exagerat de les urbanitzacions de la línia de costa. El turisme consumeix molts de recursos naturals, com aigua i territori i produeix molta contaminació i residus.

5.- EL CONVENI DE BARCELONA

Amb l'objectiu de posar fre als impactes ambientals a la Mediterrània, els estats de la regió van adoptar el 1975 el Pla d'Acció per al Mediterrani, més conegut per **Conveni de Barcelona**.

Els estats signats es comprometeren a controlar i vigilar la contaminació del mar per abocaments incontrolats de vaixells i activitats industrials. Aquests estats són: Espanya, França, Itàlia, Eslovènia, Croàcia, Bòsnia-Hercegovina, Montenegro, Albània, Grècia, Turquia, Síria, Líban, Israel, Egipte, Líbia, Tunísia, Algèria i Marroc, Xipre i Malta.

ACTIVITATS

A.- TEXT: LA FOCA MONJO DEL MEDITERRANI

La foca monjo del Mediterrani (*Monachus monachus*), coneguda també per vell marí entre els pescadors de les Illes Balears. Es tracta d'una de les 10 espècies més amenaçades del Planeta, de la qual se suposa que queden menys de 500 individus.

El vell marí és una espècie costanera que pot allunyar-se bastants quilòmetres del seu hàbitat a la recerca d'aliment, bàsicament peixos i mol·luscs. Viu a costes rocalloses poc alterades i amb nombroses coves que utilitzen per descansar i donar a llum les seves cries. El seu pelatge és marró o gris fosc, amb el ventre una mica més pàl·lid. Els adults poden arribar a

fer més de 3 m de longitud i 400 kg de pes

L'àrea de difusió comprenia antigament tot el Mediterrani, el Mar Negre i les costes atlàntiques d'Espanya, Portugal, el Marroc, Mauritània, Madeira i les Canàries.

El nom de vell marí és una corrupció de "vedell marí", com l'anomenaven els romans pels bramuls que fa, semblants al d'un bou.

Durant el segle XX el seu hàbitat s'ha reduït considerablement i actualment només sobreviuen algunes colònies: unes 300 foques a aigües gregues, 200 a la costa del Sàhara, i algunes més petites a Algèria i Madeira.

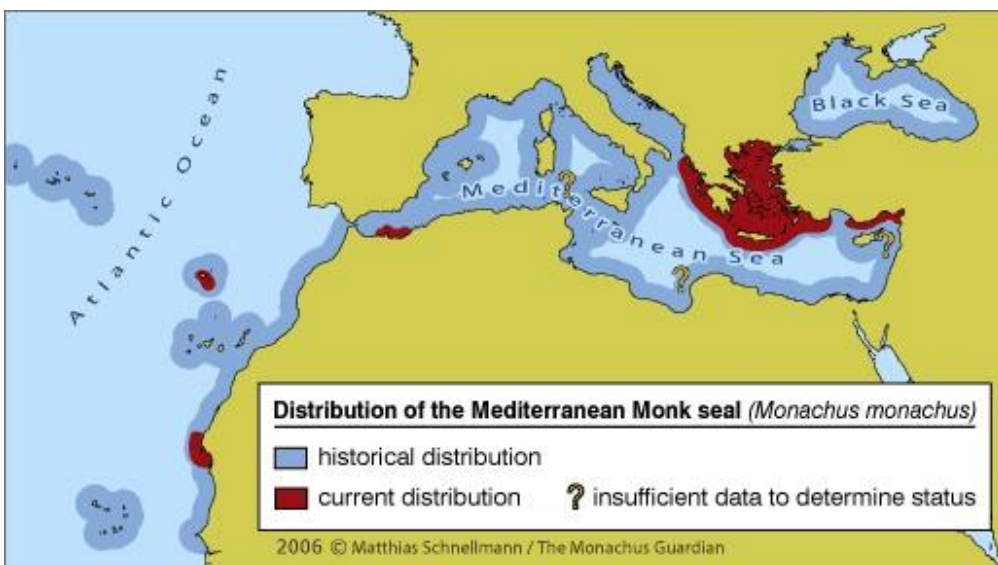
A les Illes Balears, la presència del vell marí va ser abundant fins el segle XVIII. El XIX va començar el seu declivi i va desaparèixer el 1958 per caça amb armes de foc, ofegaments accidentals en xarxes de pesca, i també per la destrucció del seu hàbitat a causa del turisme del litoral.

Els dos últims exemplars de vell marí de Mallorca van ser exterminats el 1958, un d'ells sacrificat entre les xarxes dels pescadors de cala Mondragó, a Felanitx, i l'altre mort a trets per la Guàrdia Civil a cala Tuent, a Escorca.

Hi ha nombrosos topònims que recorden la presència del vell marí a les Illes Balears: **sa cova des Vell marí** de sa Dragonera apareix documentada al mapa del cardenal Despuig de 1784. **Es Dormidor des Vell marí** (península d'Alcúdia), **es Vells marins Alts** i **es Vells marins Baixos**

(caló de Ferrutx), **sa cova des Vell marí** vora Canyamel (Capdepera), **platja de sa Cova des vell marí** a Capdepera, **sa cova des Vell marí** a Cala Bóquer (Pollença)

A l'any 2006 es va iniciar un projecte

de recuperació de la Conselleria de Medi Ambient i GOB, introduint el vell marí a Cabrera, que finalment no s'ha duit a terme.

“Retornaríem el deute que tenim amb la natura per reparar el dany ocasionat pels humans quan l'espècie es va extingir” (Sergi Marí, GOB Menorca)

Vell marí capturat el 1922 a cala Fornells (Andratx)

-LECTURA DEL TEXT.

- Quines mesures creus que s'haurien de prendre per re introduir el vell marí a Cabrera?
- Amb quins problemes de supervivència es trobarien els nous individus de l'espècie?
- Quins avantatge econòmics podria suposar el vell marí a Cabrera?
- Quin hauria d'ésser el vertader motiu per re introduir l'espècie?

B.- TREBALL AMB MAPES

Sobre el mapa del Mediterrani, situar els estats signants del Conveni de Barcelona

